НЕЗАБУТНІ

ДМИТРО БУЧКО – ЗРАЗОК УКРАЇНЦЯ, ВЧЕНОГО, УЧИТЕЛЯ ТА СІМ'ЯНИНА

(Спогади учня)

Коли ми з проф. Бунчуком укотре згадували про нашого Вчителя, Борис Іванович сказав, що у кожного з нас свій Дмитро Бучко. У цьому контексті я говоритиму про свого Бучка, точніше не мого, а нашого з Марічкою Андрюк (Марією Василівною Скаб) Дмитра Григоровича.

Для нашої родини професор Бучко – це дбайливий і уважний захист руками світлого ангела Ганни Євгенівни жовторотих, але категоричних та безкомпромісних першокурсників від, можливо, перших у житті реальних загроз, це мудрий викладач вступу до мовознавства та польської мови, це керівних кафедри, завдяки якому нам вдалося через десять років після закінчення повернутися до alma-mater, це той, хто наполіг на поїздці до літньої школи чеської мови, відкривши таким чином двері у широкий слов'янський світ, той, хто дбайливо й привітно супроводжує нашу родину упродовж уже майже чотирьох десятиліть.

Говорячи про найважливіші чесноти дорогого Дмитра Григоровича, я розмістив їх у порядку – Українець, Вчений, Учитель та Сім'янин. Зауважу, що визначальною й стрижневою рисою професора Бучка, безперечно, є його українськість, інші з перелічених чеснот вважаю практично рівноцінними, що дає підстави визнати нашого вчителя цілісною та гармонійною особистістю. Стисло окреслю кожну із названих характеристик, намагаючись ілюструвати їх маловідомими загалу спогадами.

Студентів-першокурсників Чернівецького університету подружжя Бучків передусім вражало саме своєю чіткою, послідовною та принциповою, навіть затятою, українськістю. Вона виявлялася в усьому. По-перше, в абсолютній та вишуканій, сказати б, аристократичній україномовності. Я не пригадую, наприклад, випадків, щоб Бучки вдавалися до так званого перемикання коду, спілкуючись з російськомовними колегами. З іншого боку, пам'ятаю, як на початку 90-х на конференції і офіційних переговорах у Польщі Дмитро Григорович попросив мене перекладати його український виступ польською мовою, а потім так само перекладав мою доповідь. Зрозуміло, що професор міг легко блискуче виступити польською, але такими своїми діями він реально підносив у чужоземному середовищі авторитет рідної мови. Саме Дмитро Бучко був активним просвітянином, який представляв чернівецьких вчених на установчих з'їзді РАУ та Конгресі МАУ, був активним учасником усіх наступних конгресів Міжнародної асоціації україністів.

Важливим вважаю те, що українськість Бучків була модерною, спрямованою не лише на збереження спадщини минулого, а передусім на поступ нації у майбутнє. Водночас, у повсякденному житті вони виявляють питомі глибинні риси українців – щирість, гостинність, ґречність, уміння допомогти ближньому, слухати і чути кожного, хто потрапляв до їх кола.

Професора Дмитра Бучка вважаю еталоном справжнього європейського вченого-патріота, високоосвіченого, з надзвичайно широким загальнолінгвістичним світоглядом, активного знавця багатьох мов, продовжувача традицій представників львівського кола україністів та славістів.

Мені пощастило тривалий час співпрацювати з Дмитром Григоровичем у спеціалізованій вченій раді. Дорогий професор узяв безпосередню участь у нашому науковому становленні, саме він простими і водночас переконливими аргументами навернув мене до активної роботи над докторською дисертацією, а потів відгукнувся про автореферат дисертації. Дмитро Григорович спеціально приїздив у Чернівці на обговорення дисертації Марії Василівни, причому говорив не формально, для галочки, а зробив винятково глибокий, різнобічний та принциповий аналіз дослідження. Як науковець, проф. Бучко постійно піклувався про розвиток науки, всіляко заохочував молодь до активних досліджень, не боячись наукової конкуренції, а

навпаки – закликаючи учнів до активної творчої дискусії. Виявом саме такої позиції Дмитра Григоровича була його діяльність на посту голови ДЕК у Львові та Чернівцях. Ми надовго запам'ятаємо дивовижні мікролекції, які під час захистів виголошував професор, запальні та продуктивні дискусії, що відбувалися при цьому.

Дмитро Григорович упродовж усього життя активно працював над якістю навчальних курсів, які викладав. Із вдячністю згадую наші розмови про вступ до слов'янської філології, активний взаємообмін навчально-методичними посібниками, критичні зауваги й пропозиції щодо викладання тих чи тих проблем цього цікавого курсу.

Спрямованість Бучка-науковця у майбуття, на мою думку, виявилася, зокрема, у його роботі над новими словниками різних типів. Свого часу я був рецензентом «Словника ономастичної термінології» і на все життя запам'ятав нашу співпрацю, упродовж якої Дмитро Григорович передусім спонукав мене до прискіпливого прочитання рукопису, а потім ми обговорювали проблемні питання, що було для мене неабиякою школою.

Ще однією рисою Бучка-науковця був його гідний поваги пієтет стосовно своїх учителів, саме завдяки Дмитрові Григоровичу українська фонетика й фонологія, історична граматика, ономастика, історія лінгвістичних учень для багатьох поколінь чернівецьких (і, переконаний, не лише чернівецьких) філологів стали не просто переліком ідей та наукових теорій, а нивою, часом – і полем бою, на яких натхненно й самовіддано творили та боролися красиві та мудрі представники нашої національної еліти, водночас – живі люди, з їх болями й печалями, складними й драматичними життєвими долями…

В описаній та подібних ситуаціях проф. Дмитро Бучко яскраво виявляв ще одну зі своїх стрижневих чеснот – він (як і його вірна друга половина –шановна Ганна Євгенівна) був, є і завжди залишаться для нас добрим, дбайливим та чуйним вчителем. Такі вчителі просто щиро поважають та люблять своїх учнів, причому навчають їх не лише ремеслу, а життю в усьому його різноманітті, використовуючи при цьому найпростішу й водночас найефективнішу методику – навчання на власному прикладі. Погодьмося, що небагато університетських викладачів побували вдома у своїх студентів, беруть активну участь у їх професійному становленні (наприклад, з легкої руки саме Дмитра Григоровича я із безтурботного студента-п'ятикурсника вмить перетворився на учителя однієї з чернівецьких шкіл-новобудов, а енергійна й прогресивна вчителька-новатор Наталя Колесник увійшла в університетську аудиторію). Подружжя Бучків розділяли з нами і радість народження наших дітей, і біль та розпуку після втрати батьків.

Традицією нашого випуску – українських філологів 1980 року – стало запрошувати на зустрічі випускників Ганну Євгенівну та Дмитра Григоровича: ми завжди з душевним щемом будемо пам'ятати щасливі миті спілкування з найулюбленішими викладачами. У ці хвилини Дмитро Григорович відкрився нам як великий життєлюб, який повністю відповідав кредо, яке колись проголосив дуже шанований Бучками Іван Франко: «Я з п'ющими за пліт не виливаю, З їдцями їм, для бійки маю бук, На празнику життя не позіваю, Та в бідності не опускаю рук».

Відважуся стверджувати, що я, напевно, чи не найбільше з усіх (зрозуміло, крім дорогої Ганни Євгенівни) розумію і відчуваю Дмитра Григоровича в часи його роботи у Любліні: по-перше, тому, що бачив Дмитра Григоровича у цій роботі, по-друге, тому, що з легкої руки Дмитра Григоровича і сам скуштував цього хліба. Незважаючи на великі фізичні, психологічні та розумові навантаження такого одночасного існування одразу в кількох іпостасях, проф. Бучко гідно репрезентував за кордоном українську науку, демонструючи при цьому всі свої найкращі професійні та людські якості. Багато польських та чеських науковців шанують його як знаного вченого, доброго товариша, що, зокрема, яскраво виявилося під час останньої зарубіжної поїздки Дмитра Григоровича до Варшави у грудні 2013 року. Як спражній чоловік, Дмитро Бучко і в цьому випадку поклав на свої плечі вирішення нагальних побутових проблем родини, причому вирішив їх гідно й шляхетно, надавши перевагу важкій, виснажливій, але чесній праці, а не легшим, на перший погляд, але ризикованим з морального погляду діям.

Дмитро Григорович був і залишиться для нас, без перебільшення – еталоном. Чоловіка (думаю, що не одна з філологинь мріяла саме про такого супутника у житті, спостерігаючи за

сердечними й шляхетними стосунками у подружжі Бучків), Батька, що виховав своїх синів (як і дочок-невісток) творчими й розумними, незалежними й вільними громадянами-патріотами, щасливого дідуся, якому, на жаль, недовго судилося тішитися маленькою Марічкою.

Вважаю, що найбільшим пошануванням нашого дорогого Учителя (потрібним як Дмитрові Григоровичу та його родині, так і всім нам) є не лише збереження доброї пам'яті про нього, але, передусім, щоденний спротив підлості та лукавству, ницості та безхребетності, невігластву й нахабству, щохвилинне змагання за збереження і зміцнення людської, національної та культурної гідності кожного українця.

Мар'ян Скаб, доктор філологічних наук,
завідувач кафедри історії та культури української мови
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Стаття надійшла до редакції 12.11.2014 р.

УДК 81'373.43 =161.2

Ірина Бабій

(Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка)

ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКА НОМІНАЦІЯ ОСІБ У НЕОЛОГІЧНОМУ СЛОВНИКУ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

У статті здійснено лінгвістичний аналіз іменникових авторських неологізмів у художніх творах Володимира Винниченка. Схарактеризовано семантику і структуру новотворів-назв осіб, особливості їх творення та стилістичного функціонування. У результаті здійсненого дослідження встановлено, що авторські номінації осіб активно виконують оцінно-експресивну роль у контексті твору.

Ключові слова: новотвір, авторський неологізм, неолексема, лексична інновація, індивідуально-авторська номінація, назви осіб.

Ирина Бабий. ИНДИВИДУАЛЬНО-АВТОРСКАЯ НОМИНАЦИЯ ЛИЦ В НЕОЛОГИЧЕСКОМ СЛОВАРЕ ВЛАДИМИРА ВИННИЧЕНКО

В статье произведён лингвистический анализ авторских неологизмов-имён существительных в художественных произведениях Владимира Винниченко. Проанализированы семантика и структура новообразований – личностных наименований, особенности их образования и стилистического функционирования. В результате проведённого исследования установлено, что авторские номинации лиц выполняют активную оценочно-экспрессивную роль в контексте произведения.

Ключевые слова: новообразование, авторский неологизм, неолексема, лексическая инновация, индивидуально-авторская номинация, наименования лиц.

Iryna Babiy. INDIVIDUAL AUTHOR'S NOMINATION OF PEOPLE IN VOLODYMYR VYNNYCHENKO'S NEOLOGISMS LEXICON

The article deals with linguistic analysis of nominative author's neologisms in Volodymyr Vynnychenko's works. The semantics of neologisms-nomination of people has been analysed, the peculiarities of their formation and stylistic functioning in the prose of the author have been